

КОЛОДІН Д. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОРУШЕННЯ РІВНОПРАВНОСТІ ГРОМАДЯН ЗА ОБ'ЄКТОМ ЗЛОЧИНУ

В ст. ст. 21, 24 Конституції України проголошується, що всі громадяни України мають рівні конституційні права і свободи, є рівними перед законом незалежно від будь-яких ознак, а в ст. 35 Основного закону закріплено право на свободу віросповідання. З 2014 р. непоодинокими стали випадки вчинення злочинів на підставі національної та релігійної ворожнечі. Показником стану дотримання прав національних меншин є прийняте у серпні 2016 р. рішення Лошнівською сільрадою Ізмайльського району про виселення ромської общини із села [1]. На практиці ст. 161 КК України застосовується вкрай епізодично, як правило, під час виборчих перегонів, у «брудних» політичних технологіях [2].

У сучасних умовах розвитку нашої держави, поряд із формуванням національної самоідентичності українців, права інших національних меншин потребують належної кримінально-правової охорони, що обумовлює актуальність дослідження питань кваліфікації порушення рівноправності громадян через національні та релігійні переконання за ознаками діяння передбаченого ст. 161 КК України.

Нематеріальний характер порушуваних суспільних відносин обумовлює ряд помилок при визначенні ознак досліджуваного злочину, що підтверджується аналізом матеріалів судової практики. Звернемо увагу на основні із них.

Основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 161 КК України є суспільні відносини, що забезпечують рівність громадян у їх конституційних правах та рівність їх перед законом, зокрема, за релігійними переконаннями та національною належністю. При встановленні ознак злочину передбаченого ст. 161 КК України у органів досудового розслідування часто виникають труднощі із встановленням саме безпосереднього об'єкту злочину. Додаткові безпосередні об'єкти помилково визнаються основними, що призводить до невірної кваліфікації досліджуваного діяння. Наприклад, порушення рівноправності громадян через релігійні переконання нерідко проявляється у перешкоджанні реалізації прав передбачених ст. 35 Конституції України, ст. 3, 4 ЗУ «Про свободу совісті та релігійні організації» шляхом заподіяння шкоди здоров'ю потерпілих осіб, порушенням громадського порядку, що інколи призводить до кваліфікації вказаних дій саме як злочинів проти здоров'я за ст. 125 [3] або злочинів проти громадського

порядку за ст. 296 КК України [4]. В кримінальних провадженнях із даної категорії справ сторона захисту намагається довести, що вчинене підсудною особою діяння є легким тілесних ушкоджень, оскільки санкція ст. 125 КК України є набагато меншою ніж ч. 2 ст. 161 КК України. Так, Особа 2 спокійно спілкувався із Особою 3 та Особою 4, проте після того як вони почали розповідати про вчення «Свідчи Єгови», різко змінив ввічливий характер спілкування на лайку та нанесення ударів по тулубу та в обличчя цим особам [3].

Нерідко органами досудового розслідування або обвинувачем через труднощі в доведенні посягання саме на свободу совісті, в порядку ст. 338 КПК України пропонується змінити кваліфікацію діяння з ч. 2 ст. 161 КК України на ч. 1 ст. 125 КК України як легких тілесних ушкоджень або на ч. 1 ст. 296 КК України як хуліганства. Наприклад, дії Особи 3, який вхопив за комірці на автобусній зупинці Особу 6 та почав заподіювати удари і викрикувати слова: «Навіщо ти зрадив Іслам» на початковому етапі досудового розслідування кваліфіковано слідчим за ч. 1 ст. 296 КК України як хуліганство [4]. Про посягання саме на об'єкт злочину, що охороняється ст. 161 КК України свідчать такі характеристики суспільних відносин: 1) потерпілі та суб'єкти злочинів, як правило, є незнайомими особами, подібні кримінально-правові відносини виникають раптово, не носять особистісного характеру; 2) предметом злочинного впливу є законна проповідницька діяльність, релігійна література, буклети, самі потерпілі особи, які здійснюють проповідництво (при посяганні на релігійні переконання) або спокій певної національної меншини (при посяганні на національну або расову належність).

Основний об'єкт злочину є відсутнім, а саме діяння не посягає на охоронювані суспільні відносини, якщо особа посягає на діяльність представників релігійних організацій, діяльність яких є забороненою («Біле братство», «Божичі» інші об'єднання) або які є незареєстрованими (ч. 9 ст. 9 ЗУ «Про громадські об'єднання»). Додатковими факультативними об'єктами можуть бути суспільні відносини, які забезпечують здоров'я, власність особи, честь і гідність особи. Потерпілим, як правило, є представники певних релігійних течій діяльність яких викликає невдоволення інших осіб, представників національних меншин тощо.

Отже, дослідження питань кваліфікації порушення рівноправності громадян за об'єктом злочину свідчить, що вказане діяння часто помилково кваліфікується за ч. 1 ст. 125 або ч. 1 ст. 296 КК України. Про наявність об'єкту злочину передбаченого ст. 161 КК України свідчать такі ознаки: 1) потерпіла особа та суб'єкт злочину є незнайомими особами, відносини виникають раптово, відсутня особиста неприязнь; 2) предметом злочинного впливу є законна проповідницька діяльність (релігійна література, буклети, самі потерпілі особи, які здійснюють проповідництво). Саме вказані характеристики суспільних відносин

допоможуть вірно визначити основний безпосередній об'єкт злочину та вірно кваліфікувати діяння, які містять ознаки злочину передбаченого ст. 161 КК України.

Список використаної літератури:

1. В ОБСЄ закликали українську владу не виселяти ромів з Лошинівки: Інформаційне агентство УНІАН: Суспільство: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bit.ly/2gES4E7>
2. Панькевич В.М. Кримінально-правова характеристика порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії: автореф. дис ... канд. юрид. наук / В. М. Панькевич. – Київ. – 2010. – 20 с.
3. Вирок Смілянського міськрайонного суду Черкаської обл. від 08.07.2014 р. у кримінальному провадженні № 703/2685/14-к: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/39634296>
4. Вирок Димитровського міського суду Донецької обл. від 14.03.2014 р. по справі № 1-кп/226/2/2014 (№ 1-кп/226/2/2014): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/37633144>

БАБЕНКО Г. О.

Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, адвокат,
кандидат юридичних наук

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМ: ПРОБЛЕМА КОНКУРЕНЦІЇ НОРМ

Кримінальна відповідальність неповнолітніх завжди залишалася найбільш складним та суперечливим питанням науки кримінального права та практики кримінально-правового застосування. Багато науковців присвятили свої праці дослідженню проблем кримінальної відповідальності та звільнення від неї неповнолітніх, а також питанням конкуренції кримінально-правових норм, серед яких Ю.В. Баулін, В.М. Бурдін, В.В. Вітвіцька, Т.О. Гончар, О.О. Дудоров, А.В. Єндольцева, В.С. Єгоров, Л.В. Іногамова-Хегай, С.Г. Келіна, С.Г. Киренко, Н.В. Кідіна, О.Ф. Ковітіді, Г.О. Котляр, Е.Б. Мельнікова, А.А. Музика, В.О. Навроцький, Ю.Б. Некрасов, Л.М. Палюх, М.І. Хавронюк, П.В. Хряпінський, Н.С. Юзікова, А.Є. Якубов, О.О. Ямкова, С.С. Яценко та інші. Хоча Україна впевнено крокує по шляху гуманізації та лібералізації кримінальної політики, але окремі питання потребують подальших наукових розробок, зокрема, подолання конкуренції